והטוב והמטיב. וא"ת ואמאי פותחת בברוך והלא סמוכה לחברתה היא ויש לומר דנתקנה בפני עצמה (הי"ח) בשביל הרוגי ביתר[ד] וא"ת אמאי אינה חותמת בברוך וי"ל משום דקלרה היא רק שתקנו לאחר כך[ה] שלש מלכיות ושלש גמולות ושלש הטבות ונאמן אתה על ברכת ההפטרה הוא מן הברכה העליונה[ו] ולכך הוא נכתב גדול[א] שבימיס הראשונים היו רגילין לעמוד כל הקהל ולומר בקול רם נאמן אתה וכו' כשהיה התיעוק מגיע שם: **להיכן הוא חוזר.** פירש רש"י דקאי לאחד דפסיק לשנים וממתין לאחריס עד הזן והיכן חוזר לאחר סעודתו רבנן אמרי למקום שפסק והלכתא למקום שפסק אחרי שאכל אחר כך פשיטא דיחזור אפילו להזן הרא הזן לפוריימתא ע"כ צריך לומר דקאי אהא דאמרינן לעיל כהמברך אומר נברך שאכלנו משלו והמסובין עוניס ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו להיכן הוא חוזר המברך לאחר שיענו המסובין חוזר לרשא שהמברך חוזר ואומר נברך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ורבנן אמרי למקום שפסק שאומר ברוך שאכלנו משלו וכן הלכתא והר"מ מאייבר"א פירש דקאי אשלשה שאכלו ויצא אחד מהם לשוק קורלאים לו ומזמנים עליו ולעיל נמי הכי פירושו עד היכן מקום זימון שצריך להו לאותו אחד דקרו ליה ועני עד נברך ומכאן ואילך יצא לדרכו ואינס צריכים האחריס עוד לגירופו והכא בעי לאותו מן השוק להיכן הוא חוזר למקום שפסק דהיינו למר מהזן ואילך [ג]ולמר מנברך והשתא ניחא דלא קשה מהזן שהרי לא [ד]ספר בינתיים[ב]: **מר זוטרא איקלע לבי רב אשי איתרע ביה מילתא.** וכוותיה קיימא לן והכי מברכין בא"י אמ"ה האל הטוב והמטיב[ב] אל אמת דיין אמת שופט בצדק ולוקח במשפט ושליט בעולמו לעשות בו כרצונו כי כל דרכיו משפט שהכל שלו ואנחנו עמו ועבדיו ובכל אנחנו חייבים להודות לו ולברכו גודר פרצות בישראל הוא יגדור את הפרצה הזאת בישראל לחיים [ב]להיכן הוא חוזר רב זביד משמיה דאביי אמר חוזר לראש ורבנן אמרי למקום שפסק והלכתא למקום שפסק: א"ל ריש גלותא לרב ששת אע"ג דרבנן קשישי אתון פרסאי בצרכי סעודה בקיאי מינייכו בזמן שהן שתי מטות גדול מסב בראש ושני לו למעלה הימנו ובזמן שהם שלש גדול מסב באמצע שני לו למעלה הימנו שלישי לו למטה הימנו אמר ליה וכי בעי אשתעויי בהדיה [ג]מתריץ תרוצי ויתיב ומשתעי בהדיה א"ל שאני פרסאי דמחוי ליה במחוג מים ראשונים מהיכן מתחילין אמר ליה מן הגדול ישב גדול וישמור ידיו עד שנוטלין כולן א"ל לאלתר מייתו תכא קמיה מים אחרונים מהיכן מתחילין אמר ליה מן הקטן וגדול יתיב וידיו מזוהמות עד שנוטלין כולן א"ל לא מסלקי תכא מקמיה עד דנמטי מיא לגביה אמר רב ששת אנא מתניתא ידענא דתניא [ד]כיצד סדר הסבה [ב]בזמן שהן שתי מטות גדול מסב בראש ושני לו למטה הימנו בזמן שהן שלש מטות גדול מסב בראש שני לו למעלה הימנו שלישי לו למטה הימנו [ד]מים הראשונים מתחילין מן הגדול [ה]מים אחרונים בזמן שהם ה' מתחילין מן הגדול ובזמן שהם מאה מתחילין מן הקטן עד שמגיעים אצל ה' וחוזרין ומתחילין מן הגדול [ו]ולמקום שמים אחרונים חוזרין לשם ברכה חוזרת מסייע ליה לרב דא"ר חייא בר אשי אמר רב [ה]כל הנוטל ידיו באחרונה תחלה הוא מזומן לברכה רב ורבי חייא הוו יתבי בסעודתא קמיה דרבי אמר ליה רבי לרב קום משי ידך חזייה דקא מרתת אמר ליה[ו] בר פחתי עיין בברכת מזונא קאמר לך ת"ר [ז]אין מכבדין לא בדרכים ולא בגשרים ולא

ויש מהן שחותם בהן בברוך ואין פותח בברוך והטוב והמטיב פותח בברוך ואין חותם בברוך מכלל דברכה בפני עצמה היא ואמר רב נחמן בר יצחק תדע דהטוב והמטיב לאו דאורייתא שהרי עוקרין אותה בבית האבל כדתניא [ו]מה הם אומרים בבית האבל ברוך הטוב והמטיב ר"ע אומר ברוך דיין האמת הטוב והמטיב אין דיין אמת לא אלא אימא אף הטוב והמטיב מר זוטרא איקלע לבי רב אשי איתרע ביה מלתא פתח וברוך [א]הטוב והמטיב אל אמת דיין אמת [ג]שופט בצדק לוקח במשפט ושליט בעולמו לעשות בו כרצונו כי כל דרכיו משפט שהכל שלו ואנחנו עמו ועבדיו ובכל אנחנו חייבים להודות לו ולברכו גודר פרצות בישראל הוא יגדור את הפרצה הזאת בישראל לחיים [ב]להיכן הוא חוזר רב זביד משמיה דאביי אמר חוזר לראש ורבנן אמרי למקום שפסק והלכתא למקום שפסק: א"ל ריש גלותא לרב ששת אע"ג דרבנן קשישי אתון פרסאי בצרכי סעודה בקיאי מינייכו בזמן שהן שתי מטות גדול מסב בראש ושני לו למעלה הימנו ובזמן שהם שלש גדול מסב באמצע שני לו למעלה הימנו שלישי לו למטה הימנו אמר ליה וכי בעי אשתעויי בהדיה [ג]מתריץ תרוצי ויתיב ומשתעי בהדיה א"ל שאני פרסאי דמחוי ליה במחוג מים ראשונים מהיכן מתחילין אמר ליה מן הגדול ישב גדול וישמור ידיו עד שנוטלין כולן א"ל לאלתר מייתו תכא קמיה מים אחרונים מהיכן מתחילין אמר ליה מן הקטן וגדול יתיב וידיו מזוהמות עד שנוטלין כולן א"ל לא מסלקי תכא מקמיה עד דנמטי מיא לגביה אמר רב ששת אנא מתניתא ידענא דתניא [ד]כיצד סדר הסבה [ב]בזמן שהן שתי מטות גדול מסב בראש ושני לו למטה הימנו בזמן שהן שלש מטות גדול מסב בראש שני לו למעלה הימנו שלישי לו למטה הימנו [ד]מים הראשונים מתחילין מן הגדול [ה]מים אחרונים בזמן שהם ה' מתחילין מן הגדול ובזמן שהם מאה מתחילין מן הקטן עד שמגיעים אצל ה' וחוזרין ומתחילין מן הגדול [ו]ולמקום שמים אחרונים חוזרין לשם ברכה חוזרת מסייע ליה לרב דא"ר חייא בר אשי אמר רב [ה]כל הנוטל ידיו באחרונה תחלה הוא מזומן לברכה רב ורבי חייא הוו יתבי בסעודתא קמיה דרבי אמר ליה רבי לרב קום משי ידך חזייה דקא מרתת אמר ליה[ו] בר פחתי עיין בברכת מזונא קאמר לך ת"ר [ז]אין מכבדין לא בדרכים ולא בגשרים ולא מלפני הגדול עד שיגיעו המיס למשה שאלו: **וחוזרים ומתחילין מן הגדול.** ונוטלין שלהן מלפניו: **למקום שמים אחרונים חוזרים.** כשמגיעים למשה אם נעל הגדול הוא מברך ואם לא ליעול קודם לו הוא מברך: **הנוטל ידיו באחרונה תחלה.** אותו שנוטל בתחלת המשה אחרונים קורא תחלה באחרונה: **אין מכבדין.** לומר היה אתה קודם: **לא בדרכים.** הולכי דרכים לומר לגדול הימנו לך לפני: ולא

ויש מהן חותם ולא פותח. כגון ברכה הסמוכה לחברתה שהרי כבר פתח בברכה ראשונה. וברכה אחרונה שבקריאת שמע אמת ויציב אמת ואמונה שאע"פ שק"ש מפסיק ביניהם אברכות דלפניה סמוכה והויא לה סמוכה לחברתה: **הטוב והמטיב וכו'.** דלאו סמוכה לחברתה היא שאינה מברכת המזון אלא על קבורת הרוגי ביתר תקנוה: **שהרי עוקרים אותה בבית האבל.** אלינא דר"ע: **להיכן הוא חוזר.** מי שנטרף לזימון ואמרן לעיל[ו] אלינא דרב ששת ברכת זימון עד הזן והולך זה להיות מפסיק אילנתו עד שיגמור המברך ברכת הזן וחזר זה שהפסיק לשנים וגמר סעודתו להיכן הוא חוזר לברך לאחר שיגמור סעודתו: **חוזר לראש.** לתחלת הזן שהרי נתחייב בזימון שבתחלה הוקבע בג': **למקום שפסק.** לברכת המזון כשאר יחיד: ה"ג **אף על גב דרבנן אתון פרסאי בצרכי סעודה בקיאי מיינייכו: בזמן שהן שתי מטות.** רגילין היו לאכול בהסבה על גדו שהמלאים מוטה וגגליו לארץ אים אים על מטה אחת: **בזמן שהן שנים גדול מסב בראש.** כלומר מסב תחלה על מטתו: **ושני לו למעלה הימנו.** מטת השני לגד מראשותיו של גדול: **וכזמן שהן שלשה גדול מסב באמצע שני לו למעלה הימנו שלישי לו למטה הימנו.** לגד מרגלותיו: **א"נ.** רב ששת לרש גלותא: **וכי בעי אשתעויי מתריץ תרוצי ויתיב.** ואם רצה הגדול לדבר עם שני לו צריך הוא לזקוף עצמו ממסיבתו לשב זקוף דכל זמן שהוא מוטה אינו יכול לדבר עמו לפי שהשני לו אחורי ראשו של גדול הוא ופני הגדול מסובין לצד אחר וטוב לו שישב שני לו למטה הימנו ושמע דבריו כשהוא מוטה: **במחוג.** מראים בידיהם ובאצבעותיהם בדמיזה: רב ששת קא"ל לרש גלותא מהיכן מתחילין פרסיים מים לשמוים: **אלא מייתו תכא קמיה.** שלהן שלו מביאין מיד לפניו ואוכל. ולפני כל אחד ואחד היו מביאין שלהן קטן: **לא מסלקי תכא.** מקמי גדול עד דמשו כולהו ובעוד שהוא אוכל האחרים נוטלין מים אחרונים: **שני לו למטה הימנו.** אשם הוצרך גדול לספר עמו לא יהא צריך לזקוף: **וכזמן שהם ג' שני לו למעלה הימנו.** ואם בא לספר מספר עם השלישי לו ואם בא לספר עם השני לו טוב הוא שיזקוף ואל יפיל את השני לו לפני קטן ממנו שיהא הוא למטה וקטן ממנו למעלה הימנו: **מתחילין מן הגדול.** ולאלתר מעיילי תכא קמיה: **וכזמן שהם מאה.** לאו דוקא הא"ה עשרה ולכל יותר מה' שגגאי הוא שיסלקו השלהן מלפני הגדול כשיטול ידיו ויתמין אם יוצא ונטל עד שיטלו כלם לפיכך כשהם יותר מחמשה מתחילין מן הקטן היוצא בסוף ואין מסלקין שלהן מלפני הגדול עד שיגיעו המים לחמשה שאלו: **אין מכבדין.** לומר היה אתה קודם: **לא בדרכים.** הולכי דרכים לומר לגדול הימנו לך לפני:

מסורת הש"ס

ו) [מס' שמחות סוף פי"ד ע"ש], **ז)** שם, **ח)** [מרגוס של כשלוס וכמיסור בשלמא ומתרי"ל ועי' בערוך ערך תרן], **ד)** תוספתא פ"ה ה"ה, **ה)** לעיל מג. ע"ש, **ו)** [שם אימא אמר ליה רבי חייא], **ז)** [ע"ש], **ח)** [כדאיתא לקמן מח:], **ט)** [ויתר ביאור תמלא כמו' שמחות קד: ד"ה חזן], **י)** [עי' רש"ל ועי' מג"ש פי' קפד פ"ק יא ד"ה ולא סמך],

ב) [מס' שמחות פ"ד ע"ש], **ג)** שם, **ד)** [מרגוס של כשלוס וכמיסור בשלמא ומתרי"ל ועי' בערוך ערך תרן], **ה)** לעיל מג. ע"ש, **ו)** [שם אימא אמר ליה רבי חייא], **ז)** [ע"ש], **ח)** [כדאיתא לקמן מח:], **ט)** [ויתר ביאור תמלא כמו' שמחות קד: ד"ה חזן], **י)** [עי' רש"ל ועי' מג"ש פי' קפד פ"ק יא ד"ה ולא סמך],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה להיכן וכו'. ולשר מנברך. ל"ל מן טרה לך [רש"ל]:

מוסף רש"י

והטוב והמטיב. אע"ג דסמוכה לחברתה, שהרי התחיל בברכת המזון בברוך, משום דברכה לאחרי נפשה אינתן משום הרוגי ביתר, וכולה הולכה בברכת הפירות ומלות (פסחים קד:). **כל הנוטל ידיו באחרונה.** כמים אחרונים, **הוא מזומן לברכה.** לברכת המזון (לעיל מג.). **חזייה.** ר' חייא לרב, דקא מרתת. שמא לפה ידי מלוכלמות או שמא אתרכתי כאחילה יותר מדי (שם). **בר פחתי.** בן גדולים (שבת ג: וכם.) כנו של תלמיד חכם (נדיר נח.). **עיין בברכת מזונא קאמר לך.** כאן נתן לך רשות לנכר בהמ"ז, שהטעול ידיו תחלה הוא מברך (לעיל מג.).

מוסף תוספות

א. [דהיינו] שיש הפסק במחזורים. תוס' פסחים קד: ד"ה חזן. לאו משום דשתי ברכות הם, דא"כ הוה ליה לראשונה לחתום בברוך אלא וכו'. תוס' הרא"ש. **ב.** [ול]רב זביד חוזר לראש שהוא תחלת הזן, ואע"פ ששמע ברכת הזן עם חביריו בזימון וכו', משום דמה ששמע הוא לחובת זימון. המפש. **ג.** לתרוצי נפשיה למיתב. תוס' ר"י שילאלון.

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ג מהלכות ברכות הלכה ח סמג עשין כז טור"ש ומ"ש סי' קפט סעיף ב ויו"ד סימן שעט סעיף ג:

כח ב מיי' פ"ה שם הל' ג טור"ש ומ"ש סי' [קנב סעיף ג וסי' ר סעיף ב:

כט ג מיי' פ"ז מהל' ברכות הל' ה סמג שם:

ל ד מיי' וסמג שם טור"ש ומ"ש סימן קסה סעיף ב:

לא ה ו מיי' שם הל' יב סמג שם טור"ש ומ"ש סי' קפט סעיף ו:

לב ז מיי' שם [שו"ע י"ד סי' רמב סעיף י] נהגה:

רבינו חננאל

תנו רבנן מהו אומר בבית האבל אף הטוב והמטיב, ר' עקיבה אומר דיין אמת וקיימא לן כמר זוטרא דאמר אל אמת דיין אמת נותן בצדק ולוקח במשפט (שופט) [שליט] בעולמו לעשות בו כרצונו והכל שלו ואנחנו עמו ועבדיו חייבין אנו להודות לו ולברכו. **ואף** על גב דקימא לן הילכתא כרב ששת באסורי וברכות איסורי אינון [הלכתא כרב נחמן] חדא דקאיי טעמיה כיתנאי. ותוב מדקא אבייא לן להיכן [הוא] חוזר המברך ברכת הזימון, ואמר רב זביד חוזר לראש, פי' חוזר ומתחיל לברך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם הזן את כול'. ורבנן אמרי למקום שפסק, כלומר אינו אומר נברך אלא ברוך שאכלנו משלו וכו'. ואסיקנה למקום שפסק, שמע מינה דהתלכתא כרב נחמן. פירוש **במחוג** מחוז [מ]ורה באצבעותיו, כלומר כל דבריהם ברמז הן. ריש (לקיש) [גלותא] היה נוהג בצרכי הסעודה כדרך הפרסיים ודברים ברורים הם. מנהג פרסיים בזמן שיש שם מכובדים שראויין למטות, הגדול מיסב בימין והשני לימינו וזה הוא למעלה הימנו, ואם הן שלשה מטות, הגדול יושב [באמצע שני לו למעלה הימנו] שלישי לו למטה הימנו].

רב נסים גאון

שאני פרסאי דבמחוג מחוז והיו מכירין זה את זה ברמיזותיו של זה ומבין כל אחד מהן מה שחבירו אומר ובפ"ק דמסכת חגיגה (דף ה) ר' יהושע בן חנניה הוה קאי בי קיסר אחוי ליה ההוא מינא עמא דאהדרינהו מאריה לאפיה מינייהו אחוי ליה איהו ידו נטויה עליהו אמרו ליה לר' יהושע בן חנניה מאי אחוי לך עמא דאהדרינהו מאריה לאפיה מינה ומאי אחוית ליה ידו נטויה עליהו אמרו ליה לההוא מינא מאי אחוית ליה עמא דאהדרינהו מאריה לאפיה מינה ומאי אחוי לך לא ידענא אמרי גברא דלא ידע מאי מחוו ליה במחוג יתיב [בגמ' איתא יחדו] קמיה מלכא וקטלוה:

ויש מהן חותם ולא פותח. כגון ברכה הסמוכה לחברתה שהרי כבר פתח בברכה ראשונה. וברכה אחרונה שבקריאת שמע אמת ויציב אמת ואמונה שאע"פ שק"ש מפסיק ביניהם אברכות דלפניה סמוכה והויא לה סמוכה לחברתה: **הטוב והמטיב וכו'.** דלאו סמוכה לחברתה היא שאינה מברכת המזון אלא על קבורת הרוגי ביתר תקנוה: **שהרי עוקרים אותה בבית האבל.** אלינא דר"ע: **להיכן הוא חוזר.** מי שנטרף לזימון ואמרן לעיל[ו] אלינא דרב ששת ברכת זימון עד הזן והולך זה להיות מפסיק אילנתו עד שיגמור המברך ברכת הזן וחזר זה שהפסיק לשנים וגמר סעודתו להיכן הוא חוזר לברך לאחר שיגמור סעודתו: **חוזר לראש.** לתחלת הזן שהרי נתחייב בזימון שבתחלה הוקבע בג': **למקום שפסק.** לברכת המזון כשאר יחיד: ה"ג **אף על גב דרבנן אתון פרסאי בצרכי סעודה בקיאי מיינייכו: בזמן שהן שתי מטות.** רגילין היו לאכול בהסבה על גדו שהמלאים מוטה וגגליו לארץ אים אים על מטה אחת: **בזמן שהן שנים גדול מסב בראש.** כלומר מסב תחלה על מטתו: **ושני לו למעלה הימנו.** מטת השני לגד מראשותיו של גדול: **וכזמן שהן שלשה גדול מסב באמצע שני לו למעלה הימנו שלישי לו למטה הימנו.** לגד מרגלותיו: **א"נ.** רב ששת לרש גלותא: **וכי בעי אשתעויי מתריץ תרוצי ויתיב.** ואם רצה הגדול לדבר עם שני לו צריך הוא לזקוף עצמו ממסיבתו לשב זקוף דכל זמן שהוא מוטה אינו יכול לדבר עמו לפי שהשני לו אחורי ראשו של גדול הוא ופני הגדול מסובין לצד אחר וטוב לו שישב שני לו למטה הימנו ושמע דבריו כשהוא מוטה: **במחוג.** מראים בידיהם ובאצבעותיהם בדמיזה: **מים ראשונים מהיכן מתחילין.** רב ששת קא"ל לרש גלותא מהיכן מתחילין פרסיים מים לשמוים: **אלא מייתו תכא קמיה.** שלהן שלו מביאין מיד לפניו ואוכל. ולפני כל אחד ואחד היו מביאין שלהן קטן: **לא מסלקי תכא.** מקמי גדול עד דמשו כולהו ובעוד שהוא אוכל האחרים נוטלין מים אחרונים: **שני לו למטה הימנו.** אשם הוצרך גדול לספר עמו לא יהא צריך לזקוף: **וכזמן שהם ג' שני לו למעלה הימנו.** ואם בא לספר מספר עם השלישי לו ואם בא לספר עם השני לו טוב הוא שיזקוף ואל יפיל את השני לו לפני קטן ממנו שיהא הוא למטה וקטן ממנו למעלה הימנו: **מתחילין מן הגדול.** ולאלתר מעיילי תכא קמיה: **וכזמן שהם מאה.** לאו דוקא הא"ה עשרה ולכל יותר מה' שגגאי הוא שיסלקו השלהן מלפני הגדול כשיטול ידיו ויתמין אם יוצא ונטל עד שיטלו כלם לפיכך כשהם יותר מחמשה מתחילין מן הקטן היוצא בסוף ואין מסלקין שלהן מלפני הגדול עד שיגיעו המים לחמשה שאלו: **וחוזרים ומתחילין מן הגדול.** ונוטלין שלהן מלפניו: **למקום שמים אחרונים חוזרים.** כשמגיעים למשה אם נעל הגדול הוא מברך ואם ליעול קודם לו הוא מברך: **הנוטל ידיו באחרונה תחלה.** אותו שנוטל בתחלת המשה אחרונים קורא תחלה באחרונה: **אין מכבדין.** לומר היה אתה קודם: **לא בדרכים.** הולכי דרכים לומר לגדול הימנו לך לפני:

ולא בידים מזוהמות. בנטילת מים אחרונים: **ממערבא.** לפי שהיה רבין רגיל לעלות מבבל לא"י ולומר הוא דבריו ממנו של ר' יוחנן: **נפתח הראוי למזוזה.** כלומר בכניסת כל פתחים למעוטי דרכים ופרלות: **לעשות איסמר.** אין מלוק בדבר אלא שמייב לומר בלשון רבו: **קדיש.** רבה בר בר חנה ליבב על השולחן ולשנות לבנו הלכות סעודה לפי שהתחן רגיל בלבלוח והיה מלמדו איזה יעשה: **לבלוע.** לפרוס הפרוסה מן הפת: **עד שיגלה אמן מפי העוונים.** אמן אחר ברכת המוליא דלף עניית אמן מן הברכה היא ואמרי' בפרק כילד מברכין (לעיל דף לט:) לריך שתהלה ברכה קודם בציעה: **חטופה.** שקורין את הלולף בחטוף ולא בפתח[ב] ואומר אָמֵן והוא לריך לומר אָמֵן: **קטופה.** שמתסר קריאת הע"ן שאינו מוציאה בפה שתהא נכרת: **יפומה.** שלא שמע הברכה אלא שמעה שעונין אמן. והא דאמרי' בהחליל (סוכה נא:) שבאלכסנדריא של מלרים היו מניפים בסולרים כשהגיע עת לענות אמן אלמא לא שמעי וקא ענו הנהו מידע ידעי שהם עונים אחר ברכה ועל איזו ברכה הם עונים אלא שלא היו שומעים את הקול: **ולא יזרוק ברכה מפיו.** במהילות שדומה עליו כמשא אלא שחוק קבוע הוא לו: **וקא מסרסב ואכיל.** ממהר לאכול כדי להלטרף לזימון וזימנו עליו: **אכילנא לן.** גמרה לן קעודתנו קודם שבאת ואי אתה מתיישבנו עוד בזימון: **אילו מייסו לי אדרדיליא וגוזליא לאכא.** שמואל מביביון עליו אדרדיליא בקנות סעודה והן כמהין ופטריות ולרב היו מביביון גוזלות. ושמואל היה קורא לרב אבא לכבודו: **מי לא אכלינן.** הלכך לא גמרה סעודתם ומלטרף: **עיקר שבסעודה.** אחר מאותן שהיו בתחלת ההסבה: **פא לא חזי ליה.** והוא לה ברכת זמון הבאה בעבירה וכתיב (תהלים י) בוצע ברך נאץ ה' ואמר מר (פ) (בב"מ דף לד.). הרי שגזל אבא של חטים וטחנה ואפאה וברך עליה אין זה מברך אלא מנאץ: **דמאי.** חטין הלקוחים מע"ה אפילו עשרן אפילו לא עשרן: **אכסניא.** חיל של מלך שמטיל על בני העיר לזונם בשוכם ממלאתמו והרי הם כעניים לפי שהם אלא במקומם: **מאכילין את העניים דמאי.** לדוב עמי אחרת מעשרים הם ואומרת לרבנן בעלמא הוא: **שהקדימו בשבלים.** ליו קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה אחלה ל' מע' לרחמנא קרייה לראשית[ג] וכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר נמלאת תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הזה אחד מחמשים שבו לבד מתרומת מעשר שעל הליו להפריש תרומה ממעשרו: **וכדרבי אבהו.** שאמעינן מתני' דהכי הוא כדרבי אבהו דפעור לית לה גלוי מתרומה גדולה שבו: מכל

אין המסובין רשאין לטעום עד שיטעום המברך. ותימה מהתוא סבא דעבדי פסחים (דף קו.) דגחין ואתי אלמא דאתי קודם המברך שמא יש חלוק בין אכילה לשתיה[א] אי נמי יש לומר דלא שתה אלא להרלות לו מעשה שלא היה לריך לומר יותר וכיולמלמי יש כשים לכל אחד ככרו או כוסו בידו יכולים לשתות אפי' קודם המברך וגבי ההוא סבא היה לו כוסו בידו[ב] והכי איתא בירושלמי אמר רבי בון בשם רב אין המסובין רשאין לטעום עד שיטעום המברך ריב"ל אמר שותין אע"פ שלא שתה המברך ולא פליגי רבי בון בשם רב שזקוק לכוס אחד[ג] דריב"ל דהיה לכל אחד כוסו בידו וכן עשה רבינו שמשון בחופה אחת שבעט החתן המוליא והיה בוצע רבינו שמשון הפת שהיה לפניו ואוכל והשר מקולי היה אומר אם בעט המברך ונתן לכל אחד חלקו אין לריך להמתין כל אחד עד שיטעום המברך והא דאמרי' הכא אין המסובין רשאין לטעום עד שיטעום הבוצע יתיב רב ספרא וקאמר לטעום איתמר למאי נפקא מינה[ד] שחייב אדם לומר בלשון רבו ת"ר[ה] דשנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין הבוצע הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול הימנו הרשות בידו רבה בר בר חנה הוה עסיק ליה לבריה בי רב שמואל בר רב קטינא קדים ויתיב וקמתני ליה לבריה אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי העונים רב חסדא אמר מפי רוב העונים א"ל רמי בר חמא מ"ש רובא דאכתי לא כליא ברכה מיעוטא נמי לא כליא ברכה א"ל שאני אומר כל העונה אמן יותר מדאי אינו אלא טועה: ת"ר[ז] אין עונין לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן יתומה ולא יזרוק ברכה מפיו בן עזאי אומר כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים חטופה יתחטפו ימיו קטופה יתקטפו ימיו וכל המארך באמן מאריכין לו ימיו ושנותיו רב ושמואל הוו יתבי בסעודתא אתא רב שימי בר חייא הוה קמסרהב ואכיל א"ל רב מה דעתך לאיצטרופי בהדן אנן אכילנא לן א"ל שמואל[ח] אלו מייתו לי[ט] אדרדיליא וגוזליא לאבא מי לא אכלינן תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא על רב אחא אמרי אתא גברא רבא דמברך לן אמר להו מי סבריתו דגדול מברך עיקר שבסעודה מברך והלכתא[י] גדול מברך אע"ג דאתא לבסוף: אכל דמאי וכו': הא לא חזי ליה[יא] כיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה דתנן[יב] מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא ב"ש אומרים אין מאכילין את העניים ואת האכסניא דמאי: מעשר ראשון שנטלה תרומתו[יג]: פשיטא לא צריכא אלא[יד] שהקדימו בשבלים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וכדר' אבהו דאמר ר' אבהו אמר ריש לקיש[טו] מעשר ראשון שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה שנאמר[טז] והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר אמר ליה[יח] רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא מכל

דקסבר להו איסור מיתה ואי נמי בלאכסניא של נכרים שהטיל עליהם המלך מכל מקום דוקא דמאי אבל טבל לא דאם כן פורע מוכו מממונו של כהן[ט]: **ואמר** רב הונא תנא בש"א אין מאכילין. וא"ת כיון דהוא עומד דב"ש אתא לאשמעי' דהכי פליג בכמה דוכתין ויש לומר דקא משמע לן דאי מאכילין בית שמאי היא ולא תימוה לאותה משנה אי בריתא: אמר

אף הוא בישל את הירדין וגזר על הדמאי עמד ותיקן להם הלוקח פירות מעם הארץ מפריש תרומת מעשר ונותנה לכהן דוד הבריתא בתוס' סוטה [ס"פ יג]:

סוס. [ד]קדיוש יכול להוציא אע"פ שיצא כבר. תוס' הא"ש. ב. והכא בשהיו זקוקין לכבר שביר המברך. רשב"ש. ג. שאם היו כולן זקוקין לכוס אחד או לכבר אחד וכו', אין אחד מהן רשאי לטעום עד שיטעום המברך. שם. ד. דהא בשהיה כוס ביד כל אחד ואחד כל אחד שותה כוסו קודם המברך אם רצה. שם. ה. שאלו היו הכוסות פגומין שאינן ראוין לברכה אז צריך ליתן מכוס של ברכה לכוס זה הפגום, ונראין הדברים, לפי שאין הכוס הפגום ראוי לברכה, לפיכך בשהיה שותה צריך מן הדין שהיה ראוי לברכה. שם. ו. [ש]ידעים היו לכוון סדר הברכות שזו אחר זו במנין שמונין בסדרן. תוס' סוכה נג. ד"ה ומין. ז. שאז אין נשמעת יפה קריאת התיבה. תוס' הא"ש. שנראה כאלו הן שתי תיבות. תשב"ץ קטן סימן שכב. ח. כיון שאינם בביתם הוו כמו עניים. תוס' הא"ש.

א ולא בידים מזוהמות רבין ואביי הוו קא אזלי באורחא קדמיה חמריה דרבין לדאביי ולא אמר ליה ניזיל מר אמר מדסליק האי מרבנן ממערבא גם ליה דעתיה כי מטא לפתחא דבי כנישתא אמר ליה ניעל מר אמר ליה ועד השתא לאו מר אנא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין אלא בפתח שיש בה מזוזה[ב] דאית בה מזוזה אין דלית בה מזוזה לא אלא מעתה בית הכנסת ובית המדרש דלית בהו מזוזה הכי נמי דאין מכבדין אלא אימא בפתח הראוי למזוזה אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב ג אין המסובין רשאין לאכול כלום עד שיטעום הבוצע יתיב רב ספרא וקאמר לטעום איתמר למאי נפקא מינה[ד] שחייב אדם לומר בלשון רבו ת"ר[ה] דשנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין הבוצע הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול הימנו הרשות בידו רבה בר בר חנה הוה עסיק ליה לבריה בי רב שמואל בר רב קטינא קדים ויתיב וקמתני ליה לבריה אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי העונים רב חסדא אמר מפי רוב העונים א"ל רמי בר חמא מ"ש רובא דאכתי לא כליא ברכה מיעוטא נמי לא כליא ברכה א"ל שאני אומר כל העונה אמן יותר מדאי אינו אלא טועה: ת"ר[ז] אין עונין לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן יתומה ולא יזרוק ברכה מפיו בן עזאי אומר כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים חטופה יתחטפו ימיו קטופה יתקטפו ימיו וכל המאריך באמן מאריכין לו ימיו ושנותיו רב ושמואל הוו יתבי בסעודתא אתא רב שימי בר חייא הוה קמסרהב ואכיל א"ל רב מה דעתך לאיצטרופי בהדן אנן אכילנא לן א"ל שמואל[ח] אלו מייתו לי[ט] אדרדיליא וגוזליא לאבא מי לא אכלינן תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא על רב אחא אמרי אתא גברא רבא דמברך לן אמר להו מי סבריתו דגדול מברך עיקר שבסעודה מברך והלכתא[י] גדול מברך אע"ג דאתא לבסוף: אכל דמאי וכו': הא לא חזי ליה[יא] כיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה דתנן[יב] מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא ב"ש אומרים אין מאכילין את העניים ואת האכסניא דמאי: מעשר ראשון שנטלה תרומתו[יג]: פשיטא לא צריכא אלא[יד] שהקדימו בשבלים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וכדר' אבהו דאמר ר' אבהו אמר ריש לקיש[טו] מעשר ראשון שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה שנאמר[טז] והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר

סבא דעבדי פסחים (דף קו.) דגחין ואתי אלמא דאתי קודם המברך שמא יש חלוק בין אכילה לשתיה[א] אי נמי יש לומר דלא שתה אלא להרלות לו מעשה שלא היה לריך לומר יותר וכיולמלמי יש כשים לכל אחד ככרו או כוסו בידו יכולים לשתות אפי' קודם המברך וגבי ההוא סבא היה לו כוסו בידו[ב] והכי איתא בירושלמי אמר רבי בון בשם רב אין המסובין רשאין לטעום עד שיטעום המברך ריב"ל אמר שותין אע"פ שלא שתה המברך ולא פליגי רבי בון בשם רב שזקוק לכוס אחד[ג] דריב"ל דהיה לכל אחד כוסו בידו וכן עשה רבינו שמשון בחופה אחת שבעט החתן המוליא והיה בוצע רבינו שמשון הפת שהיה לפניו ואוכל והשר מקולי היה אומר אם בעט המברך ונתן לכל אחד חלקו אין לריך להמתין כל אחד עד שיטעום המברך והא דאמרי' הכא אין המסובין רשאין לטעום עד שיטעום הבוצע יתיב רב ספרא וקאמר לטעום איתמר למאי נפקא מינה[ד] שחייב אדם לומר בלשון רבו ת"ר[ה] דשנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין הבוצע הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול הימנו הרשות בידו רבה בר בר חנה הוה עסיק ליה לבריה בי רב שמואל בר רב קטינא קדים ויתיב וקמתני ליה לבריה אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי העונים רב חסדא אמר מפי רוב העונים א"ל רמי בר חמא מ"ש רובא דאכתי לא כליא ברכה מיעוטא נמי לא כליא ברכה א"ל שאני אומר כל העונה אמן יותר מדאי אינו אלא טועה: ת"ר[ז] אין עונין לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן יתומה ולא יזרוק ברכה מפיו בן עזאי אומר כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים חטופה יתחטפו ימיו קטופה יתקטפו ימיו וכל המאריך באמן מאריכין לו ימיו ושנותיו רב ושמואל הוו יתבי בסעודתא אתא רב שימי בר חייא הוה קמסרהב ואכיל א"ל רב מה דעתך לאיצטרופי בהדן אנן אכילנא לן א"ל שמואל[ח] אלו מייתו לי[ט] אדרדיליא וגוזליא לאבא מי לא אכלינן תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא על רב אחא אמרי אתא גברא רבא דמברך לן אמר להו מי סבריתו דגדול מברך עיקר שבסעודה מברך והלכתא[י] גדול מברך אע"ג דאתא לבסוף: אכל דמאי וכו': הא לא חזי ליה[יא] כיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה דתנן[יב] מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא ב"ש אומרים אין מאכילין את העניים ואת האכסניא דמאי: מעשר ראשון שנטלה תרומתו[יג]: פשיטא לא צריכא אלא[יד] שהקדימו בשבלים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וכדר' אבהו דאמר ר' אבהו אמר ריש לקיש[טו] מעשר ראשון שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה שנאמר[טז] והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר

תורה אור השלם

1. וְאֶל הַלְּוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְּחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלָתְכֶם וְהֲרַמְתֶּם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר: במדבר יח כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הא לא חזי ליה וכו' ותמר מר. נ"ב ס"ק דמנהלדין:

מוסף רש"י

שחייב אדם לומר בלשון רבו. אע"ג דתמייהו כי הללי הוי פירושייהו, אפ"ה קאמר ליה בלשון מלמדתיי (בכורות ה:). שלשה אין ממתינין. אין נריכין להמתין (גיטין נפ:). הבוצע. כגון בעל הבית שהוא מברך המוליא ואפילו הוא קטנה מתלה לנפש בו אלא פרוסת המוליא (שם). מאכילין את העניים דמאי. לא שאכילהו עליהם, אמני אלריכים לחזר על פתח עמי אחרת, ומאכל היה מרבין עמי אלרך מעבדין (שבת קכז:) וחומרא בעלמא הוא שהעמידוה בספק טבל, ונבי עניים ואכסניא לא העמידו דבריהם (סוכה לה: וב"ר ערבין יז:). ואת האכסניא. מילות מלכי ישראל המוטלין על בני העיירות לזון לחבין עליהם מזונותיהן ויבאלנים בן והרי הן בעניים הוחלו ואין בחלוקן (פסחים לה: וב"ר שבת קכז: ועירבין יז: לא:

(ב) [ועי' תוי' יומא יא: ד"ה שאין ותו' מגמות נג. ד"ה והא], (ג) [עדיות פ"ה מ"ג שבת טו. בכורות ה:], (ד) [תוספתא פ"ה ה"ח גיטין נט:], (ה) [פסחים קיט:], (ו) [נ"מ ע: נדרים פד: גיטין יב.] שבת קכז: עירובין לא. פסחים לה:; [סוכה לה:], (ז) דמלי פ"ג מ"ח עירובין יז:, (ח) שבת עירובין פסחים שם, (ט) כיס יב:, (י) תמורה ס:, (כ) פי' קנקן, (ל) [דברים יחן], (מ) [וש"ע תוס' פסחים קו. ד"ה הוה], (נ) [וש"ע תוס' סוכה נג. ד"ה ויבין], (ס) [ועי' הערב תו' עירובין יז: ד"ה ואת אכסניא],

מוסף תוספות

א. דוקא בהמוציא שצריך לאכול, כדאמרי' בפרק ראוהו ר"ד [ר"ה כט:] לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אא"כ אוכל עמהן, הלכך צריך להמתין עד שיטעום המברך, אבל קידוש שאין חובה לשתות להמברך, א"צ להמתין. תוס' פסחים קו. ד"ה

רבינו חננאל

הבוצע הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגבוה ממנו הרשות בידו. פי', לענין לפשוט ידו תחלה מיירי ולא לבצוע. אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי העונים רב חסדא אמר מפי רוב העונים אמר ליה רב חמא מ"ש מפי רוב כי היכי דליקבלו ברכה אפרוסה. פירוש, שיקבלו העונים ברכה על עצמם, וכמה דלא בצע, הברכה תלויה ועומדת. וכיון שכלה אמן מפי הרוב, כבר קיבלו הברכה ונמצא פורסין הפת על הברכה. אמר ליה רב חסדא אין צריך לדקדק ולעכב שיכלה אמן מפי הכל, אלא כיון שכלה מפי הרוב כבר התחילו כולם וקרוב לכלות מפי כולם. ת"ר אין עונין לא אמן חטופה וכו' ולא אמן יתומה. שלא ידע מה בירך המברך, כלומר כמו שאין לו אב שאינו יודע מה בירך המברך. ירושלמי: אי זה הוא אמן יתומה, רב הונא אמר ההוא דמחייב לברכה ונאני ולא ידע מה שאני, כלומר שלא שמע הברכה. א"ל שמואל אילו מייתי לי אדרא. פי' כמהין. מי לא אכלינן. נראין הדברים שהיה מתאוה להן וגוזליה לרב, אמר שמואל כיון שאלו הם מבאין לי אנא אדרא ולרב גוזליה [מן] לא היינו אוכלין. נמצא כאלו לא גמרה סעודה. לפיכך ר' שימי מצטרף [שכל] שבא אחר כך ראוי שיצטרף עמו לזימון. אכל דמאי מברך, דכיון דאלו דאתי אכסניא או עני מוחר לו לאכול דמאי, מברך. וכן לוי שאכל מעשר ראשון שנטלה ממנו תרומת מעשר ולא ניטלה ממנו תרומה גדולה מברך.

רב ניסים גאון

אין מכבדין לא בדרכים אלא בפתח הראוי למזוזה. איתא לפירוש פתחים הראויים למזוזה ושאינן ראוין במסכת יומא בפ"ק (דף יא) ובמנחות בפרק הקומץ את המנחה (דף לג): אין עונין לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן יתומה כו'. איתא בגמרא דבני מערבא בס"פ אלו דברים שבין בית שמאי וב"ה אי זו היא אמן יתומה ההן דחייב בברכה והוא שאני ולא ידע מה שאני: אבל דמאי. פירשוהו בתלמוד ארץ ישראל בפרק הדין אבל פירות ספק נתקנו ספק לא נתקנו מזמנין ובפ"ק דעירובין (דרושלמי הלכה י) נמי אמרינן דמאי דמיי תיקן לא תיקן כלומר שיש בו ספק אם הוציא ממנו מעשר אי לא ולפיכך חייב להוציא ממנו תרומת מעשר ונקראת תרומת מעשר של דמאי ובמשנה סוף מסכת מעשר שני יוחנן כהן גדול העביר הודאת המעשר ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי ובמסכת סוטה בפרק עגלה ערופה (דף מח) תניא

לג א מיי' פ"ז מהלכות ברכות הל' יב סמג עשין מז טוש"ע ומ"ש סי' קפז סעיף ו:
ב ומיי' פ"ז מהל' מחוסר הל' ו טוש"ע ומ"ש סי' קפז סעיף ג ין:
לד ג מיי' פ"ז מהל' ברכות הל' ה סמג שם טוש"ע ומ"ש סי' קפז סעיף ו:
לה ד מיי' שם הלכה ו סמג שם טוש"ע ומ"ש סי' קפז סעיף ג:
לו ה מיי' שם הלכה ה סמג שם טוש"ע ומ"ש סי' קפז סעיף יז:
לז ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף מז:
לח ז מיי' פ"ז שם הל' יד סמג שם טוש"ע ומ"ש סי' קכד סעיף ח:
לט ח מיי' פ"ה שם הל' ט טוש"ע ומ"ש סי' קמז סעיף ג:
מ ט מיי' שם ופ"ז הל' כ סמג שם טוש"ע ומ"ש סי' רפ סעיף ג:
מא י מיי' פ"ט מהל' מעשר הלכה יא:
מב כ מיי' פ"ש מהל' ברכות הלכה כ:
מג ל מיי' פ"ג מהלכות תרומות הלכה יג טור יו"ד סי' שלח:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אמר רב הונא הלכה כאחרים. והלידע אין אנו מדקדקים ורגילים אנו לומר בע"ה כלאמריון בתגיגה (פ"ג דף כב.) כמאן מקבלינן הלידע אהדותא מע"ה כמאן כרבי יוסי כדי שלא יהא כל אחד הולך ודונה במה לעצמו[8] **: מצוה דרבים שאני[9].**

[1]מכל [6]מעשרותיכם תרימו ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן: מעשר שני והקדש שנפדו: פשיטא הב"ע [8]כגון שנתן את הקרן ולא נתן את החומש [3]והא קמ"ל דאין חומש מעכב: השמש שאכל בזית: פשיטא מהו דתימא שמש לא קבע קמ"ל: והכותי מזמנין עליו: אמאי לא יהא אלא עם הארץ ותניא [2]אין מזמנין על ע"ה אביי אמר בכותי חבר רבא אמר אפילו תימא בכותי ע"ה והכא בע"ה דרבנן דפליגי עליה דר' מאיר עסקינן דתניא [3]איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חולין בטהרה דברי ר"מ וחכמים אומרים כל שאינו מעשר פירותיו כראוי והני כותאי עשורי מעשרי כדרזי דבמאי דכתיב באורייתא מזהר זהירי [7]דאמר מר כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל ת"ר [3]איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש ערבית ושחרית דברי ר' אליעזר רבי יהושע אומר כל שאינו מניח תפילין בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית בבגדו ר' נתן אומר כל שאין מזוזה על פתחו ר' נתן בר יוסף אומר כל שיש לו בנים ואינו מגדלם לת"ת [3]אחרים אומרים אפי' קרא ושנה ולא שמש ת"ח הרי זה ע"ה א"ר הונא הלכה כאחרים רמי בר חמא לא אזמין עליה דרב מנשיא בר תחליפא דתני ספרא וספרי והלכתא כי נח נפשיה דרמי בר חמא אמר רבא לא נח נפשיה דרמי בר חמא אלא דלא אזמין ארב מנשיא בר תחליפא והתניא אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא שמש ת"ח הרי זה ע"ה שאני רב מנשיא בר תחליפא דמשמע להו לרבנן ורמי בר חמא הוא דלא דק אבתריה ל"א דשמע שמעתתא מפומייהו דרבנן וגרים להו כצורבא מרבנן דמי: אכל טבל ומעשר וכו': טבל פשיטא לא צריכא בטבל טבול מדרבנן ה"ד בעציץ שאינו נקוב: מעשר ראשון כו': פשיטא לא צריכא כגון שהקדימו בכרי מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קמ"ל כדשני ליה: מעשר שני וכו': פשיטא לא צריכא שנפדו ולא נפדו כהלכתן מעשר שני כגון שפדאו על גבי אסימון ורחמנא אמר [2]וצרת הכסף בידך [1]כסף שיש (לו) עליו צורה הקדש שחללו על גבי קרקע ולא פדאו בכסף ורחמנא אמר [3]ונתן הכסף וקם לו: והשמש שאכל פחות מכזית: פשיטא איידי דתנא רישא כזית תנא סיפא פחות מכזית: והנכרי אין מזמנין עליו: פשיטא הכא במאי עסקינן [2]בגר שמל ולא טבל [3]דאמר רבי זירא א"ר יוחנן [7]לעולם אינו גר עד שימול ויטבול וכמה דלא טבל נכרי הוא: נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן: אמר רבי [3]יוסי קטן המוטל בעריסה מזמנין עליו והא תנן נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם הוא דאמר כרבי יהושע בן לוי דאמר ריב"ל אף על פי שאמרו קטן המוטל בעריסה אין מזמנין עליו אבל עושין אותו סניף לעשרה ואמר ריב"ל תשעה ועבד מצטרפין מיתיבי [3]מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה שחרר אין לא שחרר לא תרי אצטריכו שחרר חד ונפיק בחד והיכי עביד הכי והאמר רב יהודה [3]הכל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר [4]לעולם בהם תעבודו [1]לדבר מצוה שאני [3]מצוה הבאה בעבירה היא מצוה דרבים שאני [6] ואמר ריב"ל [1]לעולם ישכים אדם לבית הכנסת כדי שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים שאפילו מאה באים אחריו קבל עליו שכר כולם [3]שכר כולם סלקא דעתך אלא אימא נותנין לו שכר כנגד כולם אמר רב הונא [5]תשעה וארון ומצטרפין א"ל רב נחמן וארון גברא הוא אלא אמר רב הונא תשעה נראין כעשרה מצטרפין אמרי לה כי מכנפי ואמרי לה כי מבדרי אמר רבי אמי שנים ושבת מצטרפין אמר ליה רב נחמן ושבת גברא הוא אלא אמר רבי אמי שני תלמידי חכמים המחדדין זה את זה בהלכה מצטרפין מחוי רב חסדא כגון אנא ורב ששת מחוי רב ששת כגון אנא ורב חסדא א"ר יוחנן קטן פורח מזמנין עליו תנ"ה קטן שהביא שתי שערות מזמנין עליו ושלא הביא שתי שערות אין מזמנין עליו ואין מדקדקין בקטן הא גופא קשיא אמרת הביא שתי שערות אין לא הביא לא והדר תני אין מדקדקין בקטן לאתויי מאי לאו לאתויי

מכל מעשרותיכם. כפרשת לוים כתיב ואל הלוים תדבר וכתיב בהאי קרא את כל תרומת ה' כל לד תרומה שבו חייבים להפרישׁ ממנו: **הא' אידגן.** משעה שנתמרמה בכרי עשה דגן וכיון דאיקרי דגן חלה עליו רשות כהן תחלה לכתיב דאשית דגנך תתן לו[6] אבל בשבלים לא אידגן ולא חלה עליו רשות כהן: **מעשר שני והקדש.** אם הבעלים פודין אותו מוסיפין חומש: **לא קבע.** אין לו קביעות לפי שהולך ונא: **והכא בע"ה דרבנן.** בריש"ת דקתני אין מזמנין על ע"ה בע"ה דרבנן: **דפליגי עליה דר"מ.** וקאמרי כשאינו מעשר פירותיו. הלכך כותי מזמנין עליו דעשורי מעשר: **איזהו ע"ה.** שדברו חכמים בכל מקום: **שלא שמש ת"ח.** הוא הגמרא התלויה בסברא שהיו נותנים לדברי משנה טעם והיו מתאספים יחד ועוסקים בכך והיא דוגמת הגמרא שסדרו האמוראים: **לא אזמין עליה.** רמי בר חמא לא רצה לצרפו לשלשה לזמון: **דמשמע.** משמע: **ורמי בר חמא הוא דלא דק.** לא בדק לשאול מדת רב מנשיא: **שלא נעלה תרומתו.** קס"ד תרומת מעשר קאמר: **פטיטא.** דאין מזמנין דהיינו טבל: **שהקדימו בכרי.** לאחר שנתמרמה והוקבע לתרומה מן התורה קדם לוי את הכהן ונעל מעשר לאשון תחלה ואחר ממתנים שבו היה לאוי לתרומה גדולה לכהן ושלא ניטלה תרומתו דקתני לאו תרומת מעשר קאמר אלא תרומה גדולה: **מהו דתימא דלאמר ליה רב פפא לאביי.** לעילא) אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי קמ"ל: **אסיומן.** כסף שלא נקבע בו צורה וקונין לו פלוז"ן בלע"ז: **עד שימול ויטבול.** ביבמות (ד' מו:) נפקא לן מויקח משה את הדם ויזרוק על העם[8] ואין הוא בלא עדילה: **סניף.** חבור לזימון עשרה וכי אמר רב אסי נמי לעשרה קאמר: **מלוה דרבים.** להוציא רבים ידי חובתם בקדושה: **תשעה נראין כעשרה.** מפרש ואזיל לה: **אמרי לה כי מכנפי.** הוו נראים כעשרה שאין אדם מבחין בהן כל כך מתוך שהן יחד: **ואמרי לה כי מבדרי.** נראין טפי מרובין: **שני תלמידי חכמים המחדדין זה את זה בהלכה מצטרפין.** להיות שלשה: **קטן פורח.** שהגיע סימנים ולא בא לכלל שניו: לאתויי

מסורת הש"ס

[6] (מתמיהים כל"ל עי' תוס' עירובין לא: ד"ה (דמלא) [רשב"ם] וכן איתא על נכון בשבת קכו: וכן כת"י ומדבר כל יומיה פכ"ו[ע], [3] [ע"י כמדבר יח כא:ע"ו], [4] [ע"י תוס' שבת קכו: ד"ה הא קמ"ל], [5] [ניטין פא. תוספתא ע"ז פ"ג ה"ג], [7] [קדושין עו. ניטין י. מולין ד.], [8] סוטה כב. ע"ש, [1] [עי' תוס' לעיל ט: ד"ה אחרים], [2] [ב"מ מז:], [9] [וע"י תוס' שבת קכח. ד"ה ומתן], [10] [יבמות מו:], [11] [ל"ל רב אסי וכ"מ מפרש"י ד"ה סניף], [12] [ניטין לח.], [13] [ניטין שם, [14] [סוכה ל. ב"ק לד.], [15] [מגילה כב.], [16] [דברים יח], [17] [סוע"פ], [18] [שמות כדן], [19] [וע"ש תוס' תגיגה כב. ד"ה כמאן],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מלוה דרבים שאני. ר"ב עמ"ש במש' ניטין דף מ"ג ע"ב וי"ל גם ל"ע ממנה עדוכה דניטין דף מא: היכא דעבד הוא מלוי עבד ומלוי בן חורין דכופין את רבו למחרבו כדי לקיים מצות פריה ורביה אף שאינו מצוה דרבים ומני ה"ר הירם דשאר דשאר דעבד שהוא מלוי בן חורין וכן בשפחה שהוא מלוי בן חורין לפי הגנת המקבל בניטין דף מ"ג ר' שם שהוא בעצמו דהייט רבו עשה עבירה שאחרבו מלוי והנוגע מלוי ל"ב הוא נקרא פוסע שגרם שעבד לו שפחה לא יוכל לישא עבד ושפחה ולקיים לא תהו בראה אלא לשבת ע"כ קבוצין ליה אף לעבור עבירה לאחרבו מלוי אשני כדי לחוס לעבד ושפחה כיון דהוא הגורם להם העבירה והוה כעין שמחבו תוס' לשם הביהמ"ל אם הוא פוסע שוב אין מזכין אותו ה"ב כאן ליפסח הביהמ"ל שהחבו העבירה וגורם להעבירה כיפין לו לעשות עבירה כדי לוחס לעבד אבל זה שיוו דהבא הגורם לש

לאתויי קטן פורח. שאין מדקדקין בו אם כא לכלל שנים או לא. ומה הן שנים י"ג שנים ויום אחד: **טוללא.** גג (ג): **מקייה.** מקן שלו מקטוטו: **בוגין.** לשנת. ואיתא דגרסי מקטפיה וקטף הוא שרף האילן כלומר משעה שהוא חונוא ויונא מתוך השרף ניכר אם יהיה טוב: **ואיהו סבר.** רבי זירא שהיה קונבל (ד) ומתמהא על שלא שאל על השעה סבר דילמא רוצה דמנכר שפיר בענין דליכול דגן ואי בעי מייתי שעה לא היה מתיר: **יאלי מלכא.** ממלכי בית חשמונאי היה והרג חכמי ישראל שבאו לפסלו מן הכהונה במסכת קידושין (דף סו.): **סלסלה ותרוממך.** סיפיה דקרא תכבדך כי תתבקנה: **היכי אבריך.** ולא נהיתי אומר נברך שאכל יגאי וחביריו משלו בתמיה: **שמעון בן שטח דעבד.** שבירך להוציאם ידי חובתם בשביל כוס אחד ששתה: **לגרמיה הוא דעבד.** אין לו אדם מודה לו: **עד שיאכל כזית דגן.** ומכי אכל כזית דגן מיהא מפיק לף על גב דכזית דגן שיעורא דרבנן הוא כדאמר בפרק מי שמתו (לעיל דף כ:) מיהו כיון דמיחייב מדרבנן מחוייב בדבר קריון בה ומוציא רבים ידי חובתן. וא"ת בקטן שהגיע לחינוך הא לא אמר הכי [ה]הוא אפי' מדרבנן לא מיחייב דעליה דאבוה הוא דרמי לחנוכיה. ובעל ה"ג פסק דוקא דאכלו אינהו כזית או כגיסה לכוותיה אבל אכלו ושבעו לא מפיק ואי אפשר להעמידה דהא יגאי וחבריו אכלו ושבעו ואפקינהו שמעון בן שטח ואע"ג דלגרמיה הוא דעבד טעמא משום דלא אכל כזית דגן הא אכל כזית דגן הכי נמי: וכשבת

לאתויי קטן פורח. ולית הלכתא בכל הני שמעתתא אלא כי הא [ב]דאמר רב נחמן [א]קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו אביי [ג]ורבא הוו יתבי קמיה דרבה אמר להו רבה למי מברכין אמרי ליה לרחמנא ורחמנא היכא יתיב רבא אחוי לשמי תלא אביי נפק לברא אחוי כלפי שמיא אמר להו רבה תרוייכו רבנן הויתו היינו דאמרי אינשי [ד]בוצין בוצין מקטפיה ידיע: א"ר יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב [ה]תשעה אכלו דגן ואחד אכל ירק מצטרפין א"ר זירא בעאי מיניה מרב יהודה שמנה מהו שבעה מהו [ו]א"ל לא שנא ששה (ז) [ז]ודאי לא מיבעיא לי א"ל רבי ירמיה שפיר עבדת דלא איבעיא לך התם טעמא מאי משום דאיכא רובא הכא נמי איכא רובא ואיהו סבר [ח]רובא דמינכר בעינן. יגאי מלכא ומלכתא כריכו ריפתא בהדי הדדי ומדקטל להו לרבנן לא הוה ליה איניש לברוכי להו אמר לה לדביתהו מאן יהיב לן גברא [ט]דמברך לן אמרה ליה אשתבע לי דאי מייתינא לך גברא דלא מצערת ליה אשתבע לה אייתיתיה לשמעון בן שטח אחוה אותביה בין דידיה לדידה אמר ליה חזית כמה יקרא עבדינא לך אמר ליה לאו את קא מוקרת לי אלא אורייתא היא דמוקרא לי דכתיב [י]סלסלה ותרוממך [יא]תכבדך כי תחבקנה אמר לה קא חזית דלא מקבל מרות יהבו ליה כסא לברוכי אמר היכי אבריך ברוך שאכל יגאי וחביריו משלו שתייה לההוא כסא יהבו ליה כסא אחרינא ובריך א"ר אבא בריה דרבי חייא בר אבא [יב](א"ר יוחנן) שמעון בן שטח [יג]דעבד לגרמיה הוא דעבד דהכי אמר ר' חייא בר אבא אר"י לעולם אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן [יג] מיתיבי רשב"ג אומר עלה והסיב עמהם [יד]אפילו לא טבל עמהם אלא בציר ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת מצטרף אצטרופי מצטרף אבל [טו]להוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן איתמר נמי אמר רב חנא בר יהודה משמיה דרבא אפי' לא טבל

ולית הלכתא בכל הני שמעתתא אלא כי הא קטן היודע.

דקטן נמי אדבי יוחנן ולא נהירא שהרי אין דרך הגמרא שסותר דברי אמוראים והברייתא שהביא רמיה לדברי ר' יוחנן בלא טעם וי"ל דקאי אקטן פורח כלומר קטן פורח (ט) מזמנין עליו היינו דוקא היודע למי מברכין ומכרוייהו בעינן[א] ולפירושינו צ"ל דלא מייתי עובדא דאביי ורבא לענין מזמוני עליהו אלא לפרש מהו קטן היודע למי מברכין דמסתמא לא פורחים הוו דאם כן מהו רבותייהו אם יודעים למי מברכין ורבא נמי דעבד היינו להראות שיש בהם בינה והם קטנים[ב] ולא מזמנין עליהו. ואומר ר"ת אף על פי דלית הלכתא כל הני שמעתתא מיהו הלכה כריב"ל דאמר קטן ממש עושין אותו סניף לעשרה[ג] והכא דבענין פורח יודע היינו דוקא בשלשה ולית הלכתא כל הני שמעתתא לא קאי אריב"ל ודיקא נמי שהרי מפסיק הגמרא בינתיים באותו מעשה [דר' אליעזר] לעולם ישביס אדם ותניא כוותיה אלא קאי אהני שמעתתא דבתר תניא כוותיה דישבים כגון תשעה ואחרון ושבע ושנים ותשעה נראין בעשרה ושנים מחדשים ונקון פורח אע"ג דתנא בריימתא הכי לאתויי פורח יעמידנה רב נחמן בשאינו יודע למי מברכין והיינו נמי כריב"ל דאמר לעיל קטן אין מזמנין עליו פי' מוטו בעריסה עד שידע למי מברכין אבל עושין אותו סניף לעשרה פי' לברכת המזון[ד] וה"ה לתפלה[ה] דבהא לא פליג רב נחמן דכי בעי יודע או פורח כדפי' ה"מ לזמון שלשה אבל לסניף מודה לריב"ל דסניף לעשרה וה"ה לתפלה דקטן מצטרף[ו] ודיקא נמי דפריך עלה ממעשה דר' אליעזר שהיה לתפלה לריב"ל דמיירי בבהמ"ז ומיהו תימה דבב"ל (פ' לא) קאמר עלה דריב"ל הלא הוא דתימא לברכת המזון אבל לתפלה לא והיה אומר ר"ת דאין הלכה כן לפי שחולק על הגמרא שלנו דודאי ריב"ל לענין תפלה נמי קאמר מדפריך מעובדא דר' אליעזר דמייתי בתפלה. ויש מגרסין קטן לתפלה רק שיהא חומש בידו ואומר ר"ת דמנהג שטות הוא דכי היכי דאמר אמו אדון גברא הוא ה"נ אמו חומש גברא הוא ועוד הא דקאמר קטן מצטרף היינו אפי' בלא חומש ועוד דלא חזינן בשום דוכתא דמהני אלא בעובדא דעבור השנה כשעולין בעליה בפרקי דרבי אליעזר[ז] (פ"ח) דקאמר בשלשה מעברין את השנה כ' אליעזר אומר בעשרה ואם נתמעטו מניאין ספר תורה ועושין עגולה וכו' ואין מזכיר שם שיהא הקטן אומז הם"ת והתם נמי לא קאמר אלא ספר תורה דעשוי בגליון[ח] אבל חומשין אלנו לא[ט] ומיהו קאמר בירושלמי מ"ר יוסי[א] (ו) זמנין אכלים עם ר' אלעזר אבא ועם ר' חנינא בר סרסי תניני ולא מזמנין עלוהי עד שהבאתי שתי שערות ומשם משמע דלהצטרף לזמון לא עבדין עובדא עד שיביא שתי שערות הא לתפלה עבדי ומתוך ירושלמי זה פי' ר"י דאין עושין קטן סניף לעשרה לא לתפלה ולא לברכת המזון וגם היה אומר ר"י שגם רבינו תם עצמו לא היה נוהג לעשות קטן סניף לעשרה ולא עשה מעשה והלכך אפי' חומש בידו לא מהני כדפירשנו כיון דלא אתהני קטן לבדו גם חומש בידו לא אתהני ומיהו [ט]קטן פורח ויודע למי מברכין משמע שמברכין עליו גם בשלשה כברייתא וליכא מאן דפליג וזה לשון ירושלמי והא דאמרינן בירושלמי קטן וס"ת עושין אותו סניף אומר ר"י דגרס התם קטן לס"ת כלומר סניף לקריאת התורה קאמר ודוקא התם כדאיתא במגילה (פ"ג דף כג.) דקטן עולה למנין שבעה דקאמר הכל עולין למנין שבעה אפי' קטן אפי' אשה לא לא הוה משום כבוד לגבר אבל לשאר דברים לא ואפי' אם אשכחן בשום דוכתא דקטן [וחומש מצטרף] אפי' לתפלה היינו דוקא העשוי בגליון אבל חומשין שלנו לא ולפי' ר"ת חומש אינו מועיל כלל ביד קטן אבל קטן לחוד הוי סניף אבל מרי לא כדקאמר גבי עובדא דר' אליעזר ור"מ פי' דהסיא בירושלמי דרבי יוסי בר' חלפתא דוקא בשלשה מיירי: **אביי** ורבא הוו יתבי וכו'. ופשיטא דאמר מי הוו קטנים פורחים מאי רבותא הוה בהו שבינתו כלפי מעלה אלא לרמז לאו לאחמוני עליהו קא מנסי להו כי היו קטנים טובא אלא לנסותינהו קא עביד שהיה בהם בינה: **תשעה שאכלו** דגן ואחד ירק **מצטרפין.** והכי הלכתא שאחד שאכל ירק לא שתה כוס יין מצטרף ולפילו נברך שאכלנו יכולין לומר שהרי שתיה בכלל אכילה ויש שרוצים לומר דהיינו דוקא לזמון עשרה אבל בשלשה לא מצטרפי דהרי לעיל נמי מחמרינן טפי בזירוף שלשה מעשרה ומיהו בירושלמי תני שנים שאכלו פת ואחד ירק מזמנין וכן פסק ר"י בתוספתא והשר מקולי מפרש דאין הלכה כאותה ברייתא דירושלמי חדא שהרי מסיק עלה התם מתני' כרבן שמעון בן גמליאל כלומר דרבנן פליגי דלא מצטרפי ואין הלכה כיחיד ועוד דא"כ קשה דרבי יוחנן אדר' יוחנן דלעולם אינו מוציא על שיאכל כזית דגן הא מצטרף שפיר אפי' לא טעם אלא שתיה כעובדא דר"ש בן שטח וירושלמי קא"ר יוחנן לעולם אין מזמנין עד שיאכל כזית ומשמע אפי' י) מצטרף אלא א"מ כאן לעשרה וירושלמי אייר בזמון שלשה ולהשלים לעשרה אפי' אינם שלשה שאכלו מצטרפין ושתיה בכלל אכילה ולא קפדינן אלא אחוצא דמינכר: **עד שיאכל כזית דגן.** משמע שאם אכל כזית דגן שיכול להוציא אף אחרים שאכלו על השובע ומיתה והרי כזית אינו מייב אלא מדרבנן[ו] והיכי אתי דרבנן ופטר לאוריימתא דהא אמרינן בפרק מי שמתו (ד' כ:) תנא מתרה למי שאשתו ובניו מבכים לו ולא מצי לאוקומי [הא] דאמרו לקטן שיכול להוציא אבינו אלא בלאכל אבינו בתי דאתי בעיר דרבנן שהגיע לחינוך ופטור אבינו שאינו חייב אלא מדרבנן הא אם אכל אבינו כדי שביעה אינו יכול לפטרו ופרש"י דמחויב דרבנן מחויב קרינן ביה אבל מלהביא קרבן עליהם כדמפרש באותו המעשה ק"נ מצאו להם פתח היה לו לומר פלגא מדידי כלומר מתורתו והוראתו וזהו צד התירוץ שלו וכבר שאלו המלך בשביל הדבר הזה והחזיר לו תשובה בזה הענין כדאמרינן (שם) אתא עאל תתיב בין מלכא למלכתא אמר ליה אפלית בי אמר ליה לא אפלית בך את מן מגונך ואנא מן אורייתי דכתיב (קהלת ז) כי בצל החכמה בצל הכסף:

נא ב ג ד ה מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע חו"מ סי' קמ ס"ב:
נב ו טוש"ע שם סעיף ד:
נג א מיי' פ"ס מהלכות ברכות הלכה ז סמג עשין מז טוש"ע חו"מ סי' קנט סעיף י:
נא ב ג ד ה מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע חו"מ סי' קמ סעיף ג:
נב ו טוש"ע שם סעיף ד:

רבינו חננאל

דאמר רב נחמן קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו. כגון שנכנס לכלל שלש עשרה שנה ולא הביא שתי שערות, שהוא חשוב כקטן אע"פ שהוא גדול, אם יודע למי מברכין והוא בן י"ג שנה מזמנין עליו, פחות מכאן לא. דבענין תרוייהו יודע למי מברכים ושיהא פורח בחלת גידול שערות. ודוקא לזימון אבל בתפלה לא איירי. **ושלש שאכלו** ירק ושבעה דגן דהוו להו רובא דמינכר מצטרפין לברך לאלהינו ובלבד שיברך מי שיאכל דגן. [ודוקא לאצטרופי לבי עשרה אבל לבי תלתא אינו מצטרף עד שיאכל כזית דגן]. שמעון בן שטח דעבד לגרמיה הוא דעבד. פירוש, בירך להוציא עצמו ולא ליגאי וחבריו שהם היו צדוקין.

רב ניסים גאון

יגאי מלכא כריך ריפתא ולא הוה ליה אינש דמברך ליה אמרה ליה דביתהו השתא דקטלת לכולהו רבנן מאן מברך לך. איתא מיפרשי ומיברא במס' קדושין בס' האומר לחברו (דף סז) שנתגלגלה (וחעה) (הרעה) ע"י אליעזר בן פועירה וע"י יהודה בן גדידיה ויהרגו כל חכמי ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה לישנה ובמס' סוטה בס' עגלה ערופה (ד' מז) אמרי' כד קטל יגאי מלכא לרבנן אסמינהו אחתי' לשמעון בן שטח ואיתא נמי בס' כל ישראל יש להם חלק (דף קז) ובתלמוד א"י דהאי פירקא אמרי' ש' נזירים עלו בימי שמעון בן שטח ק"נ מהן מצאו להן פתח וק"נ לא מצאו להן פתח שלח שמעון בן שטח לבני יגאי מלכא אמר ליה אית הכא שלש מאות נזירין ואינון בעין תשע מאה קרבנין הב לי פלגא מן דידך ואנא יהיב פלגא מן דידי שלח ליה ת"נ אזל לישנא בישא ואמר ליה דלא יהב ליה מן דיליה כלום שמע יגאי מלכא וכעס דחיל שמעון בן שטח וערק בחר יומין סלקין בני נשי רבבין מן מלכותיה דפרס לגבי יגאי מלכא מדאכלין אמרין נזירין אנן דהוה הכא [חד גבר סב וכו'] ועיקרה דמילתא בבראשית דר' הושעיא בפרשת וירא יעקב כי יש שבר במצרים דקשיא הא דאיתא בגמ' דידן כי אפשר שתכף זה המעשה וזה הכעס שנפל בלבו של יגאי המלך על ר' שמעון בן שטח אירע זה המעשה הנזכר וזהו שנאמר בו נזרקה בו מינות ויהרגו כל חכמי ישראל וכשראה שמעון בן שטח חשש שמא יתאנה עליו ויעניש בו אותו המעשה שהיה והלך ונתחבא עד שקבלה אחותו עליו אמונת שלום בן המלך ואחר כן יצא מהמחבא ונכנס אצלו וזה ששלח לו מן הנזירין הב פלגא מדידך ואנא יהיב פלגא מדידי אמת היו דבריו כי כמו שעיין בנדריהם וחקרם יפה עד שנתברר לו שאינן קיימין והורה להן שפטורין הם

גליון הש"ם

גמ' אביי ורבא כו'. בנה"ג הגר"א וכבה"ר רב מנן: **ה"א** ד"ה עד שיאכל כו' **ההוא אפ"** מדרבנן כו'. וק"ל הא אמרי' שם לפס נפיס בנרכת המזון דרבנן אין יכולות לזכות לאחרים. וע"ע:

מוסף רש"י

ברצין. קלף קטנה, כלומר כשהיא קטנה ניכרת אם נבלת לשנת (דפו"י). **רובא דמינכר.** רוב הגלחה לגמרם (ע"ז לז). אמר לה. למלכתא, קא חזית דלא מקבל מורות. הלא מקבלי מרותא, שאין מכירין רבנן שום עונה שאדם עושה לשם (דפו"י וע"ז). **לגרמיה הוא דעבד.** יפיר הוא בדבר ואין הלכה כמותו (שבת לח:).

מוסף תוספות

א. [ד]רב נחמן לא אתי לרבויי אלא קטן פורח והוא שידע למי שמברכין אבל קטן ממש לא אמר רב נחמן. פר"ז הל' פעולה קג. [ו]אגן לא דחינן ברייתא דאין מדקדקין בקטן מקמי הא דר"ג, אלא פירושיה דר' יוחנן הוא דדחינן, דאיהו סבר דכולה מילתא תליא בפורח, ור"ג אמר דאפילו פורח אין מזמנין עליו עד שיהא בגדול בדעותיו וידע למי מברכין. רסב"פ. **ב.** שהוא יודע את בוראו ויראה שלמה כדיעות גדולים ויודע ששכינתו בשמים. **סס. ג.** אפי' אינו יודע למי מברכים ולמי מתפללים אלא מוטל בעריסה מצטרף לעשרה. תוס' ר"י שילוטן. **ד.** לעשרה בשם. **סס. ה.** לעשרה שמתפללים משום דבר שבקדושה. **סס. ו.** מדקאמר קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו, ולא איירי בסניף לעשרה, אלמא סבר דאפילו אינו יודע עושין אותו סניף לעשרה, דכולה שמעתין מוכחא דזימון חמור מסניף לתפלה. תוס' הרא"ש. **ז.** ומתוך אותו מדרש התירו בן כאן, אע"ג דלא דמו אהדדי, דהתם לאו משום דבר שבקדושה הוא. **סס. ח.** אי חומש אחר מחמשה חומשי תורה הששיין בגליון. **סס. ט.** [שלא היו בימי חכמים. **סס. י.** וכדאמרי' לעיל בס' מי שמתו [כ:] אני אמרתי ואכלת ושבעת והם דקדקו על עצמן עד כזית ועד כביצה. רסב"פ.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות